

**Міністерство освіти і науки України**  
**Національний університет біоресурсів і природокористування**  
**України**

**Ніжинський агротехнічний інститут**  
Факультет агротехнологій та економіки  
Кафедра агрономії

**«Затверджую»**

Декан факультету



Македон Г.М.

підпис

(ПБ)

2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**ЛУЧНІ ФІТОЦЕНОЗИ**

ступінь освіти	бакалавр
галузь знань	20 Аграрні науки та продовольство
спеціальність	201 «Агрономія»
освітня програма	Агрономія

Ніжин – 2022

Робоча програма з дисципліни «Лучні фітоценози» для здобувачів вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія» освітньої програми «Агрономія»

Розробник:

Шевяков Ю. М., к.с.г.н., доцент кафедри агрономії

Царук І.В., асистент кафедри агрономії

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри агрономії

Протокол від « 30 » 06 2022 року № 6

Завідувач кафедри                                            
(підпис) (ПІБ)

Схвалено проектною групою освітньої програми                     

Гарант освітньої програми                                            
(підпис) (ПІБ)

© Шевяков Ю.М., 2022рік  
© Царук І.В., 2022 рік  
© НАТІ, 2022рік

## ВСТУП

Робоча програма навчальної дисципліни лучні фітоценози складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалавр галузі знань 20 аграрні науки та продовольство формує інтегральну, загальні та спеціальні (фахові) компетентності та програмні результати навчання, якими оволодіють здобувачі вищої освіти.

**Мета навчальної дисципліни** – поглиблене вивчення біологічних особливостей росту і розвитку багаторічних трав, їх адаптації до конкретних ґрунтово-кліматичних умов. Важливим є вивчення принципів добору видів трав для складання травосумішок.

**Завдання навчальної дисципліни:**

1. Показати місце луківництва у виробництві якісних, екологічно безпечних кормів, створенні надійної кормової бази.

2. Дати студентам поглиблені знання зі створення високопродуктивного і екологічно-безпечного використання сіножатей і пасовищ на різних типах луків України.

3. Розкрити біологічні особливості росту і розвитку різних злаково-бобових видів і їх значення для створення високопродуктивних агрофітоценозів.

**Навчальна дисципліна формує такі міждисциплінарні зв'язки:**

*дисципліни, що їй передують:* ґрунтознавство з основами геології, ботаніка

*дисципліни, що забезпечуються:* польове та лучне кормовиробництво, рослинництво

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньої програми Агрономія спеціальності 201 Агрономія.

**Інтегральна компетентність (ІК):** Здатність розв'язувати складні фахові задачі та практичні проблеми в галузі сільськогосподарського виробництва, що передбачає застосування теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та відповідністю зональних умов.

**Загальні компетентності (ЗК):**

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Прагнення до збереження навколишнього середовища.

**Спеціальні (фахові) компетентності (ФК):**

Здатність вирощувати, розмножувати сільськогосподарські культури та здійснювати технологічні операції з первинної переробки і зберігання продукції.

Здатність застосовувати методи статистичної обробки дослідних даних, пов'язаних з технологічними та селекційними процесами в агрономії.

**Програмні результати навчання (ПРН):**

Володіти на операційному рівні методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, а також культивування об'єктів і підтримання стабільності агроценозів із збереженням природного різноманіття.

Ініціювати оперативне та доцільне вирішення виробничих проблем відповідно до зональних умов.

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Опис підготовки фахівців	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань – 20 Аграрні науки та продовольство	<b>вибіркова</b>	
	Спеціальність – 201 Агрономія		
Змістових модулів – 2	<p>Рівень вищої освіти: <b>перший</b></p> <p>Ступінь освіти: <b>бакалавр</b></p>	<b>Рік підготовки: 4</b>	
Загальна кількість годин: 150		<b>Семестр</b>	
		7	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год самостійної роботи студента – 8 год		<b>Лекції</b>	
		22 год.	6 год.
		<b>Практичні, семінарські</b>	
		30 год.	6 год.
		<b>Лабораторні</b>	
		год.	год.
		<b>Самостійна робота</b>	
	98 год.	138 год.	
<b>Форма контролю: екзамен</b>			

## **2. Програма навчальної дисципліни**

### **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.**

#### **Тема 1. Зональність України та розподіл по зонах.**

Основні завдання лучного кормовиробництва. Визначення термінів «луки», «сіножаті», «пасовища». Роль лучного кормовиробництва у розвитку тваринництва.

#### **Тема 2. Природні кормові угіддя України.**

Народногосподарське значення лучного кормовиробництва. Класифікація природних кормових угідь. Зміна рослинності сінокосів і пасовищ.

#### **Тема 3. Технології створення та раціонального використання культурних пасовищ.**

Створення і використання культурних пасовищ. Значення культурних пасовищ. Основи раціонального використання пасовищ. Переведення тварин на пасовища. Технологія випасання тварин. Пасовища для інших видів поголів'я і птиці. Пасовищний конвеєр. Випасання тварин у системі зеленого конвеєра. Догляд за пасовищами. Складання технологічної схеми створення і використання культурного пасовища. Незрошувані багаторічні пасовища

### **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.**

#### **Тема 4. Фітоценологія як наука. Поняття про фітоценоз.**

Предмет та завдання фітоценології. Зв'язок фітоценології з іншими дисциплінами. Практичне значення. Історія розвитку фітоценології. Роль українських вчених у розвитку фітоценології та вивченні рослинності України. Поняття про фітоценоз. Генезис фітоценозу. Формування фітоценозу та місцезростання. Біоценоз і фітоценоз. Екосистема і фітоценоз.

#### **Тема 5. Травосумішки**

Значення і переваги травосумішок у кормо виробництві. Класифікація травосумішок. Принципи підбору трав у травосумішки. Деякі біологічні особливості трав. Сівба і догляд за посівами.

#### **Тема 6. Системи поліпшення кормових угідь.**

Система заходів поверхневого поліпшення кормових угідь. Система заходів докорінного поліпшення кормових угідь.

#### **Тема 7. Проблема дефіциту білка у кормовиробництві, шляхи її вирішення.**

Проблема білка в кормовиробництві та шляхи її вирішення. Роль зернових бобових культур у зменшенні дефіциту кормового білка.

### 3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек.	п.	лаб.	с.р.		лек.	п.	лаб.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<b>Змістовий модуль 1 ( 2,5 кредити ECTS).</b>										
<b>Тема 1.</b> Зональність України та розподіл по зонах	24	2	4		18	24	2	2		20
<b>Тема 2.</b> Природні кормові угіддя України	26	4	4		18	26	2	2		22
<b>Тема 3.</b> Технології створення та раціонального використання культурних пасовищ	26	4	4		18	26	2	2		22
<b>Разом за ЗМ 1</b>	<b>76</b>	<b>10</b>	<b>12</b>		<b>54</b>	<b>76</b>	<b>6</b>	<b>6</b>		<b>64</b>
<b>Змістовий модуль 2 ( 2,5 кредити ECTS).</b>										
<b>Тема 4.</b> Фітоценологія як наука. Поняття про фітоценоз	20	4	4		12	20				20
<b>Тема 5.</b> Травосумішки	22	4	6		12	22				22
<b>Тема 6.</b> Кормова та господарська характеристика рослинності сіножатей і пасовищ	18	2	4		12	18				18
<b>Тема 7.</b> Проблема дефіциту білка у кормовиробництві, шляхи її вирішення	15	2	4		8	15				15
<b>Разом за ЗМ 2</b>	<b>74</b>	<b>12</b>	<b>18</b>		<b>44</b>	<b>74</b>				<b>74</b>
<b>Усього</b>	<b>150</b>	<b>22</b>	<b>30</b>		<b>98</b>	<b>150</b>	<b>6</b>	<b>6</b>		<b>138</b>

### Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Класифікаційні типи рослин за характером пагоноутворення (кущення), висотою і облистяністю	4
2.	Визначення основних видів тонконогових багаторічних трав за ознаками суцвіть, їх кормова та господарська характеристика (набори суцвіть, гербарні зразки рослин, колекції насіння, методичні вказівки)	4
3.	Визначення основних видів тонконогових багаторічних трав за ознаками насіння, їх кормова та господарська характеристика ( колекції насіння, набори суцвіть, гербарні зразки, методичні вказівки)	4
4.	Поверхнєве та докорінне поліпшення луків. Складання схем проведення різних груп заходів за індивідуальними завданнями	4
5.	Добір видів трав, складання травосумішок та розрахунок норм вмісту насіння трав для певного типу луків, тривалості використання травостою та його господарського призначення	6
6.	Складання плану використання пасовища та схеми пасовищезміна	4

7.	Розрахунок та складання схем ланок зеленого конвеєра. Розробка моделі конвеєрного виробництва зеленої маси для годівлі тварин і приготування консервованих кормів	4
	<b>Разом:</b>	<b>30</b>

### **Самостійна робота**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Зональність України та розподіл по зонах	18
2.	Природні кормові угіддя України	18
3.	Технології створення та раціонального використання культурних пасовищ	18
4.	Фітоценологія як наука. Поняття про фітоценоз	12
5.	Біологічні та екологічні основи луківництва	12
6.	Кормова та господарська характеристика рослинності сіножатей і пасовищ	12
7.	Проблема дефіциту білка у кормовиробництві, шляхи її вирішення	8
	<b>Разом:</b>	<b>98</b>

### **Основні види самостійної роботи, передбачені при опануванні навчальної дисципліни:**

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Підготовка до практичних занять.
3. Опрацювання та вивчення рекомендованої літератури та нормативних документів.
4. Робота з інформаційними ресурсами мереж Інтернет (пошук та обробка інформації).
5. Виконання завдань самостійної роботи.
6. Самоконтроль та самодіагностика засвоєння змісту освіти.

### **4. Методи навчання**

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів, які використовуються при вивченні дисципліни:

- при передачі і сприйнятті інформації: словесні (лекції); наочні (ілюстрація, демонстрація);
- в аспекті логічності та мислення: пояснювально-ілюстративні (презентація), репродуктивні (короткі тестові контрольні);
- в управлінні навчальним процесом: навчальна робота під керівництвом викладача, індивідуальна та самостійна робота студентів;
- в аспекті діяльності в колективі: методи стимулювання (додаткові бали за реферати);
- в самостійній діяльності студента: навчальний модуль, структурно-логічні схеми, тестовий контроль засвоєного матеріалу.

### **5. Форми контролю, методи і критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти**



### Форми контролю:

- поточний контроль знань шляхом опитування, написання контрольних індивідуальних робіт під час занять;
- модульний контроль знань шляхом усної здачі пройденого матеріалу відповідного модуля;
- підсумковий контроль знань шляхом заліку, іспиту.

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється відповідно до методики накопичення балів за результатами поточного та підсумкового контролю. Схема нарахування балів, які отримують здобувачі вищої освіти спеціальності агрономія, освітньої програми.

Поточний контроль											Підсумковий контроль	Загальна сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		
5	8	7	5	8	5	5	5	7	7	8	30	100

Результати навчальних досягнень за навчальною дисципліною здобувачів вищої освіти здійснюється за критеріями, що запроваджені в Інституті за 100-бальною шкалою та національною шкалою, що доводяться до відома здобувачів вищої освіти на першому занятті. Загальна оцінка визначається, як сума балів за всі виконані завдання.

Взаємозв'язок між результатами навчання та обов'язковими видами навчальної діяльності (робіт)

Результати навчання	Тест	Письмова робота	Практичне завдання	Усна доповідь
Навчальний результат 1	+	+	+	+

### Критерії оцінювання

*Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками*

Сума балів за всі види навчальної діяльності – рейтинг здобувача вищої освіти	Оцінка за національною шкалою	
	Екзаменаційна оцінка	Залік
90 – 100	відмінно	Зараховано
74 – 89	добре	
60 – 73	задовільно	

0 – 59	незадовільно	Не зараховано
--------	--------------	---------------

## **6. Інструменти, обладнання, програмне, навчально-методичне забезпечення (за потребою)**

### **7. Рекомендована література**

#### **Основна література**

1. Агрономічне ґрунтознавство / І. Д. Примак, В. І. Купчик, М. В. Лозінський, М. В. Войтовик, О. Б. Панченко М. П. Косолап, В. П. Коваленко та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 580 с.
2. Землеробство на еродованих ґрунтах : навчальний посібник / І. Д. Примак, М. П. Косолап, В. П. Коваленко та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 400 с.
3. Карантин бур'янів / І. Д. Примак, М. П. Косолап, В. П. Коваленко та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 132 с.
4. Макаренко П. С., Демидась Г. І., Козяр О. М., Коваленко В. П. Луківництво. К. : НУБіП України, 2015. 350 с.
5. Насінництво багаторічних та однорічних кормових культур: навчальний посібник / Г. І. Демидася, І. Т. Слюсара, С. П. Полторецького, В. П. Коваленка, Ю. В. Демцюра. К. : НУБіП України, 2018. 232 с.
6. Наукові основи підвищення продуктивності систем землеробства в Україні / І. Д. Примак, В. М. Ткачук, Г. І. Демидась, В. П. Коваленко, О.Б. Панченко, Н.М. Крупа. Вінниця : ТОВ «НіланЛТД», 2015. 190 с.
7. Цілющі, отруйні і шкідливі бур'янисті рослини в землеробстві України / І. Д. Примак, Н. П. Садовська, С. М. Левандовська, М. П. Косолап, Г. І. Демидась, В. П. Коваленко. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 200 с.

#### **Додаткова література**

1. Влох В. Г., Кириченко Н. Я, Когут П. М. Луківництво : підруч. для студ. вищ. агр. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. К. : Урожай, 2003. 392 с.
2. Демидась Г. І., Квітко Г. П. Багаторічні бобові трави як основа природної інтенсифікації кормовиробництва : навчальний посібник К. : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. 322 с.
3. Зінченко О. І., Демидась Г. І., Січкара А. О. Кормовиробництво : навчальне видання. В. : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 516 с.
4. Каленська С. М., Дмитришак М. Я., Демидась Г. І. Рослинництво з основами кормовиробництва : підручник. В. : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. 650с.

#### **Інформаційні ресурси в Інтернет**

1. [www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
2. [www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
3. [www.fao.org](http://www.fao.org)

4. [www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua)
5. <http://agrofuture.ru/>
6. <http://agronom.com.ua/>
7. [http://www.jobs.ua/vacancy/selskoe\\_hozyaistvo\\_agrobiznes/agronom/ukr](http://www.jobs.ua/vacancy/selskoe_hozyaistvo_agrobiznes/agronom/ukr)

aine